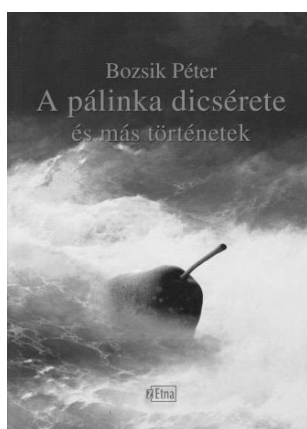

ROGINER OSZKÁR

A pálinka ígérete és más élvezetek

BOZSIK PÉTER: A PÁLINKA DICSÉRETE
ÉS MÁS TÖRTÉNETEK

zEtna
Zenta, 2012
189 oldal

*„Ha egy napig akarsz boldog lenni, akkor igyál,
ha egy hétig, akkor egyél disznóhúst, ha egy hónapig, házasodj meg,
ha pedig egész életedben, akkor művelj kertet.”*

Bozsik Péter alteregóinak párhuzamos (ön)életrajza és szenvedélyeinek adomázó kisenciklopédiája a kötet. Kísérleti prózákat, történeteket olvashatunk, amelyeket Karácsonyi Péter alkalmával szemben nem elmesél, hanem leír. Ellenében a valós világgal, ahol minden a helyén van, Bozsik Péternek a tárgyi valósághoz képest analóg világa egy olyan szubjektív logika mentén formálódik, amelyben csak egy dolog van a helyén: az ízelembimbók. Minden másik benyomás, történet, hangulat – legyen az a realitáson innen vagy túl – inkább a vaktükör homályos pillantására, az álom torz logikájára vagy a tudatmódosított képzettársítás zabolátlan csapongásaira alapul. Bozsik Péter prózakötete ilyen értelemben, bár a valóság felől indul, nem feltétlenül annak logikáját követi és legtöbbször nem is tér vissza hozzá. Mindazonáltal egy olvasmányos, érdekes és a szerző eddigi műveinek sorába illeszkedő kötetet tarthat a kezében az olvasó.

Műfaját tekintve, a könyv tartalma meglehetősen tarka képet mutat. Egy helyütt, Karácsonyi Péter jellemzéseként, azt olvashatjuk, hogy *„valóságon alapuló, történetközpontú prózákkal kísérletezik.”* (26. o.), és valóban ez a tág meghatározás az egyetlen, amellyel a műnemen belüli barangolást megkönyezhetjük. Az alapvetően anekdotákon alapuló elbeszélések mellett valóság alapú történeteket olvashatunk az állatmesékben, a pálinkaenciklopédiában és a sörszótárban is. A novella hagyományos felépítése mellett a különféle prózaformákkal való kísérletezés sávszélessége az enciklopédia és a szótár szócikkeibe történő narratív beágyazásoktól, a jegyzőkönyvi bejegyzéseken és hivatalos leveleken át, a *Minimániák* c. rész előszavas, adomázó, sztorizó kiszólásaiig,

illetve a *Minuták* hír- és reklámszövegeiig terjed. A műfaj ebben a kötetben nem a hívó visszafogott magatartását, hanem a játékos kreatív áthágásának ötletességét igényli. A műfajok megtörésének lehetőségei, ilyen értelemben a történeteket olyan többletjelentéssel ruházzák fel, amelybe egy hagyományos elbeszélői pozíció minden bizonnyal belebicsaklana.

A legalább négy részre tagolható kötet tartalmát nemcsak az énelbeszélő feltételezett azonossága, hanem a tematikai egészeket áttörő anarcho-hedonista önkép, testközpontú étvágyesztétikai utalások és a megszólalásmód anekdotizáló, sokszor inkább előszavas mintsem írásbeli volta fűzi össze. A *Rákszem* c. rész elsősorban a kilencvenes és kétezres évek hányattásainak mitológiáját mozgatja meg. Azzal a köztes léttel foglalkozik, amelynek a kényszer, a háborúk, a költözés és kilátástalanság a magja. A *kór háza* már egy sokkalta tágabb térben játszódik és időbelileg is szétfeszíti azokat a korlátokat, amelyekhez még az előző fejezet még részben ragaszkodott, kiterjesztvén azt a generációs emlékezettől a huszadik század teljességére. Az *Állati mesék* egyrészt a parabolák és mesék formanyelvét követi, másrészt pedig tartalmi szinten olyan, akár (ön)életrajzi vonatkozásokkal is bír, amelyek részben az előző fejezetek alteregóinak sorába illesztik. A címadó fejezet, *A pálinka dicsérete*, pedig a kézikönyvek szerkesztési követelményeit tölti fel szubjektív, témaorientált mikrotörténetekkel. Egészét tekintve egy heterogén tartalmú kötet van dolga az olvasónak, amelyen belül – bár a fejezetek között léteznek áthallások, közös szereplők és elbeszélői pozíciók – a történetek bármikor továbbírhatók, továbbgondolhatók. A rugalmas kompozíciós technika lehetővé teszi, hogy a jövőben bármelyik fejezetből (talán a címadó, igényesen megírt pálinkaenciklopédia kivételével) önálló regény vagy hasonló, nagyobb lélegzetvételű mű is születessen.

Az alakmások, hasonmások, alteregók káoszában vándorló szubjektum egyfajta kelet-közép európai antihős. Identitása keveréke a konformizmus bősége által felkínált javak kiaknázásának, az állami korlátok ellenszegülésében megmutatkozó kapriciózus makacsságnak, a nyárs-polgári normák kijátszásának és annak a posztoszocialista habzsolásnak, mely szerint csak az lehet valójában az enyém, ami a hasamban és a fejemben van. A szövegek bolygó szubjektumának középpontjában Ő maga áll, és azok az apró bűnök és élvezetek, amelyek valójában menekülési útvonalak an *Én* egyik megnyilvánulási formájától a másikig: „*Mikor Őn e levelet kézhez kapja, én már azonosultam novellahőseimmel Bozsik Péterrel és Bálványi Péterrel [...] Tisztelettel: Bálványi Bozsik Karácsonyi Péterek*” (33. o.). A perspektívaaváltás narratív szükségessége, az alteregók egymással való találkozása és szituációs egymásra utaltsága egyrészt egy kompakt, zárt világot teremt, másrészt – azáltal, hogy a szubjektumok között lényegi különbség nincs – elkerüli azt, hogy a belső monológok elnehezítsék a szöveget. A kötet egyetlen szereplője, akivel nincs ideológiai, gasztronómiai, filozófiai, kulturális vagy bármiféle más összetűzésben: az önmaga formaváltozata. A szövegek olvasásakor, akárha egy generikus előtörténetként kettéhasadt volna az elbeszélő és az a valaki, akivel vállvetve felveszi a konok harcot az ellen a világ ellen, amelyik mindkettejük életvitelének elpusztítására tör. Bozsik Péter, Bálványi Péter, Karácsonyi Péter, Mackópapa... elbeszélők is, szereplők is. Oldalszámtól függően vannak a történeten belül vagy kívül, és csak akkor avatkoznak közbe, amikor a főszereplőnek segítőtársra van szüksége a társadalom pragmatikus, élvezetellenes és funkcionalista túlerejével szemben. Az egyetlen narratív vonal, amely során nem metsződnek az alteregók az a kín és a testi fájdalom síkja (*Jelentés a kór házából*). A kórház intézményének adminisztratív, kórtani, testi, biológiai világa nem ismeri az identitással folytatott játékokat, nem engedélyezi, sőt bünteti a tudathasadás színváltóságait. Az elbeszélő ekkor, bár a műtendő betegről néha harmadik személyben beszél, egyetlen *Én* szenvedéstörténetén bukdácsol át.

Külön érdekességnek számít a földrajzi nevek valóságtól elvonatkoztatott, módosult, ám beazonosítható használata. Ide például a korai emigráns lét Cigeddin nevezetű városa, ami minden valószínűség szerint a szerbhorvát Segedin (ejtsd Szegedin) megfelelője, a Karácsonyi Péter és Matuska Szilveszter szülőfalujaként ismeretes Csontafejér (Csantavér), és az Újvidékre tartó autóbusz útvonalán levő Temür (Temerin) település tartozik: „Egyszerre azon kapta magát, hogy Temürbe értek, amely Neoplantától mintegy húsz kilométernyire fekszik.” (72.o.). A topográfiai félrehallások és rímelő félreütések mellett idegen helységneveket is szerepeltet, amikor Újvidék helyett a fent látható latin Neoplantát, Veszprém helyett pedig a német Weissbrunn használja.

A három Péterek mind-mind a valóság tékozló fiai, akik sokszor haza sem térnek, ha viszont igen, akkor egy jól kimért korty vagy egy gondosan megválogatott falat nélkül minden bizonnal nem távoznak ismét. Egy valamit viszont ezek a tükörképek pengeélesen megrajzolnak, és ebben minden fenntartás nélkül egyetértek velük. Az életben mindennel lehet foglalkozni, lehetünk bárkik, bárhol, de aki a falatozást és italozást szükséges rosszként, időpazarlásként, elpocsékolásnak, elcsészesítésnek értelmesebbnek, azt nem lehet és nem is szabad komolyan venni. Az evés és ivás nem pusztán fogyasztás, a falat és a korty nem csak mértéktelenség, a leveskocka nem fűszer, és aki a szájával csak szájálni tud, annak biztos nem lesz soha kolbászból a kerítés. Akik pedig ezt nem értik, azok a Pétereknek sem prózáját, sem líráját nem lesznek képesek kellőképpen értékelni. Prosit!

